

U Zagrebu je 20. srpnja umro Viktor Žmegač, jedan od najvećih hrvatskih i, slobodno se može reći, europskih intelektualaca. Otišao je u devedeset i četvrtoj godini života, osam godina nakon supruge Cvijete s kojom je dijelio ljubav prema njemačkom jeziku. Bio je hrvatski i saski akademik, germanist svjetskog glasa čije su knjige obavezna literatura na njemačkim sveučilištima, teoretičar i povjesničar književnosti, sveučilišni profesor u miru, autor brojnih knjiga i udžbenika, počasni građanin rodne Slatine, zaljubljenik u glazbu i muzikolog, književni kritičar, eseist, putopisac, kulturolog, misiljak...

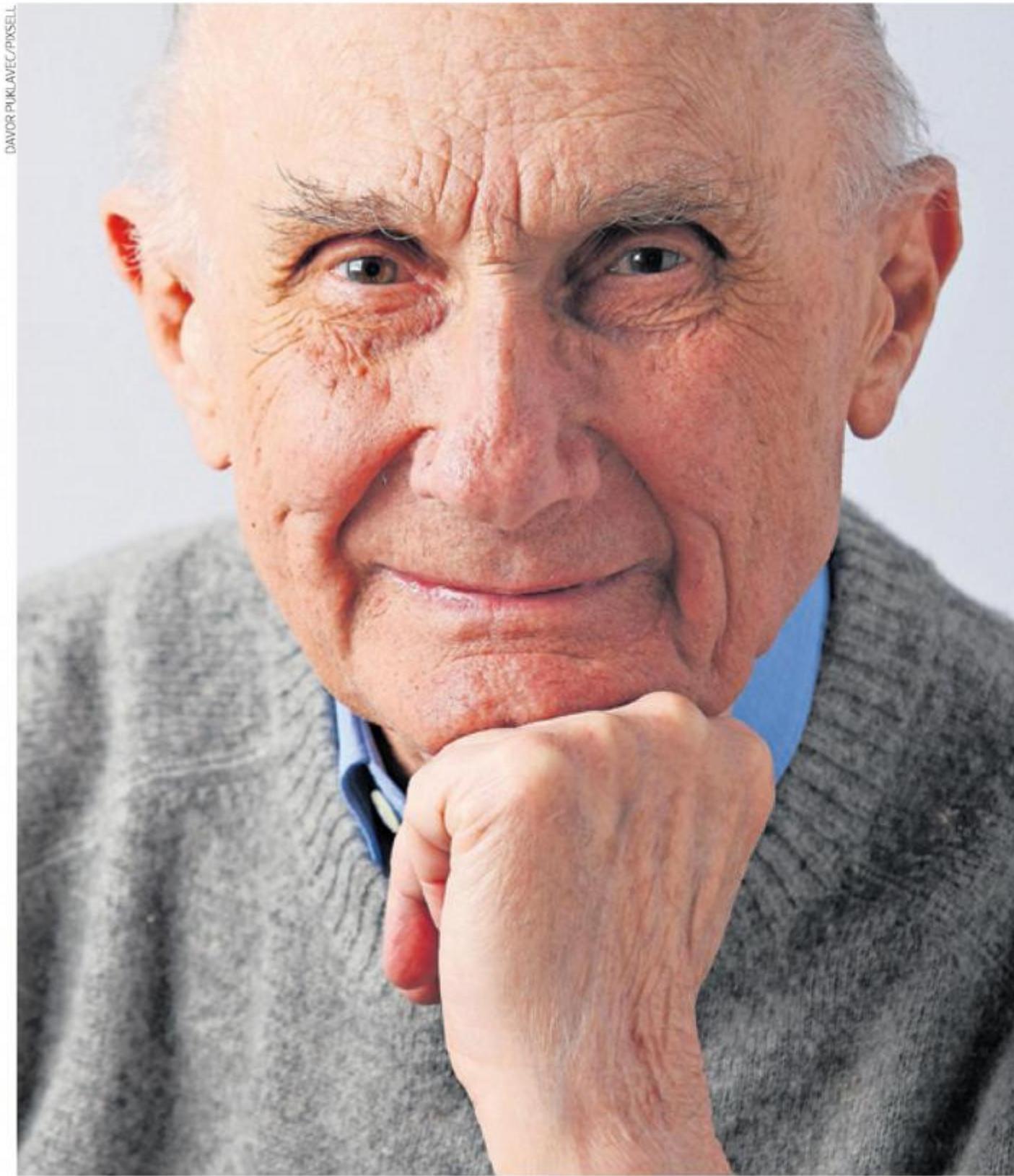
Germanist svjetskog glasa

Posljednju knjigu "Vrhunski europski romani" objavio je krajem prošle 2021. godine u Matici hrvatskoj koja mu je bila vjerni i redovni nakladnik posljednja dva desetljeća. A posljednji tekst objavio je u Matičinu Vijencu još prošlog tjedna. Radio je i pisao do kraja, na pisaćoj mašini. Računalima se nije dao podčiniti i u tome je bio dosljedan do kraja. Viktor Žmegač rođen je u Slatini 21. ožujka 1929. godine. Majčin otac, luteranski pastor Georg Justh, otkrio mu je ljepotu njemačkog jezika zahvaljujući svojoj velikoj kućnoj biblioteci, pa mu je Žmegač i posvetio svoju kapitalnu knjigu povijesti njemačke kulture prezentno nazvanu "Od Bacha do Bauhausa". Drugu veliku ljubav, glazbu, zavolio je zahvaljujući baki. Nije prošao dan da Žmegač ne bi zasvirao na klaviru, a novinari i njegovi prijatelji često su isticali da je rođen na isti datum kao i Johan Sebastian Bach, 21. ožujka. Ali na taj su datum rođeni i Ivan Goran Kovačić, Slavko Žižek, Zvonimir Berković... Idilično slatinsko djetinjstvo (otac mu je bio liječnik) prekinuo je Drugi svjetski rat. Žmegač Gimnaziju pohađa u Virovitici i Osijeku, a nakon rata upisuje zagrebački Filozofski fakultet na kojem završava germanistiku i jugoslavistiku 1954. godine. Germanistiku i muzikologiju studirao je i u njemačkom Gottingenu, a doktorat znanosti stekao je 1959. godine u Zagrebu s temom "Glazba u djelu Thomasa Manna". Njemačku književnost predavao je u Zagrebu od 1957. pa do umirovljenja 1999. godine. U mirovinu je otišao kao dugogodišnji predstojnik Katedre za njemačku književnost, a postao je i professor emeritus Sveučilišta u Zagrebu. U brošuri koju je u povodu Žmegačeva devedesetog rođendana "svom najčitanijem autoru" objavila Matica Hrvatska, njemački znanstvenik Dieter Borchmeyer u tekstu "Filologija kao umjetnost fuge" dobro je istaknuo da je Žmegač "uomo universale i homme de lettres kozmpolitiskoga kova" koji "utjelovljuje tip univerzalnoga znanstvenika kakav sve više nestaje u vremenima specijalističkog i institucionalno razgranatog znanstvenog rada". Taj hajdelberški profesor i bivši predsjednik Bavarske akademije

Odlazak vrhunskog hrvatskog intelektualca Viktora Žmegača

Opsesivni Europejac do zadnjeg je dana radio i pisao na pisaćoj mašini

Kao čovjek bio je skroman, gotovo asket. No kod znanstvenih i stručnih ciljeva nije poznavao granica, rekla je ministrica Nina Obuljen Koržinek

AKADEMIK VIKTOR ŽMEGAČ Dugih je dvadeset godina bio tek dopisni član HAZU, o čemu su mediji godinama pisao kao o neobjašnjivom misteriju i sramoti za hrvatske akademike, no 2012. godine postao je redovni član Akademije

Evidencijski broj / Article ID: 20149974

Vrsta novine / Frequency: Dnevna

Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska

Rubrika / Section:

PRIVATNA ARHIVA

Idilično Žmegačovo djetinjstvo u rodnoj Slatini prekinuo je Drugi svjetski rat

umjetnosti, koji je sa Žmegačem suradivao na impresivnom projektu objave "Povijesti njemačke književnosti od 18. stoljeća do danas" zaključio je da je Žmegač u 20. stoljeću bio cijenjen zbog opusa na njemačkom jeziku te da je u tom razdoblju ponajprije njemački autor, dok se u 21. stoljeću odužio hrvatskom jeziku na kojem je ispisao reprezentativni broj važnih knjiga, između ostaloga i o povijesti europske glazbe. A to su knjige koje tek treba prevesti na njemački, za što Žmegač više jednostavno nije imao vremena. I hrvatska akademkinja Dubravka Oraić Tolić u istoj je brošuri u tekstu "Majstor književne znanosti i eseističke kulturologije" istaknula da se Žmegač u desetak knjiga koje mu je objavila Matica hrvatska "suvereno prošetao kroz sva područja europske kulture od opće povijesti do filozofije, od književnosti i glazbe do sva-kodnevice i grafita na zidovima pothodnika". Akademkinja je zaključila da su za ta raskošna Matičina izdanja karakteristična "četiri tematska usmjerenja: grad kao duhovna destinacija, glazba kao fascinacija, njemačka kultura kao profesija i Europa kao opsesija". I naglasila da pred njegovim opusom stoji s plijetetom jer "takav opus ne postoji u hrvatskoj, a vjerujem, ni u svjetskoj humanistici" pa ga je duhovito i točno nazvala "opus magnum Žmegačianum". A u tom opusu posebno mjesto zaslužuje, naravno, "Povjesna poetika romana", kao i "Kraljevi evropski obzori", "Književno stvaralaštvo i povijest društva" ili pak "Književnost i filozofija povijesti". Dubravka Oraić Tolić ističe i Žmegačevu ulogu u Zagrebačkoj stilističkoj školi kojoj se pridružio uz Miroslava Bekera, Stanka Lasicu, Milivoja Solara i Krunoslava Pranjića. Viktor Žmegač dvadeset je godina uređivao časopis "Umjetnost riječi", te je više od deset godina bio predstojnik Zavoda za znanost o književnosti zagrebačkog Filozofskog fakulteta. Paralelno uz pisanje monumen-

talnih knjiga za Maticu hrvatsku (koje su bile iznimno čitane i popularne pa je Žmegač jedan od najčešćih dobitnika pulske nagrade Kiklop), nalazio je vremena i za objavljivanje ležernijih eseističkih, ali i autobiografskih tekstova u zagrebačkom Profilu. U tom su nizu svoje brojne čitatelje nalazile knjige "SMS eseji", "Filozof igra nogomet", "Europski duh" i "Europa X 10", pa je sveučilišni profesor postao sveuvrsna medijska zvijezda, našavši se i na naslovnim stranicama novogodišnjih izdanja hrvatskih magazina kao neupitni moralni i intelektualni autoritet nacije. Zanimljivo, tu popularnost Žmegač nije uživao među svojim kolegama, članovima Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Tako je dvadeset godina bio tek dopisni član HAZU, i to u razredu za filologiju, da bi tek 2012. godine postao redovni član Akademije, ali u Razredu za književnost. Tim je izborom ipak izbjegnut skandal koji bi se dogodio da jednom od najvećih hrvatskih intelektualaca koji je cijeli radni vijek proveo u Zagrebu onemogućeno da postane redovni član najviše hrvatske znanstvene i umjetničke institucije, o čemu su mediji godinama pisali kao o neobjašnjivom misteriju i sramoti za hrvatske akademike. Ipak, 2012. HAZU je oprao svoj obraz, i to još na vrijeme, premda je poslije donijela pravila prema kojima ljudi stariji od sedamdeset godina ne mogu biti predlagani za redovno članstvo.

"Kao čovjek bio je jednostavan i skroman, odgovoran i discipliniran, u životnim potrebama gotovo asket. No kod znanstvenih i stručnih ciljeva što ih je pred sebe postavljao nije poznavao granica. Ionako visoko postavljenu letvicu redovito bi obilato prebacivao", napisala je u telegramu sućuti Žmegačevoj obitelji ministrica kulture i medija Nina Obuljen Koržinek, naglasivši da iza akademika ostaje golema praznina koju ćemo pokušati popuniti sjećanjem na njegova sjajna djela, brilljantna predavanja i javne nastupe. A i aktualni je predsjednik Matice hrvatske Miro Gavran u ime te ustanove izjavio da je akademik Žmegač trajno zadužio Maticu u kojoj je objavio jedanaest knjiga, te nagovijestio i novu knjigu koju je akademik Žmegač pisao ove godine, a koju će Matica sa zahvalnošću objaviti. I akademik Stjepan Damjanović i bivši predsjednik Matice hrvatske rekli su da je Žmegač i svojim knjigama i tekstovima u Vljevcu, ali i javnim nastupima davao podršku "onom poslanju Matice hrvatske koje možemo opisati izrazom 'uvijek rođoljubna i nikad nacionalistička Matica'.

Najčitaniji autor Matice

A akademkinja Dubravka Oraić Tolić, dugogodišnja Žmegačeva suradnica, bila je emotivna: "Profesor Žmegač bio mi je cijeloživotni duhovni mentor i nedostižni uzor. Prije desetak dana trebala sam s izaslanstvom Matice hrvatske posjetiti našega najdražega autora, ali je susret odgođen za jesen. Dragi Viktor, nećemo se vidjeti na jesen, ali ćemo se uvijek susretati u vječnosti tvojih ideja i duhovnoj raskoši tvojih knjiga...". ●

IN MEMORIAM Odlazak istaknutog akademika, profesora, germanista, muzikologa

Umro je Viktor Žmegač

Viktor Žmegač ostavio jeiza sebe iznimna djela, no bio je i od onih intelektualaca u čije se misli i prosudbe vjerovalo, autoritet u zemlji kojoj kronično nedostaje i autoriteta i uzora

Siniša PAVIĆ

ZAGREB »Najprije je stiglo priopćenje Matice hrvatske u kojem se kaže da nas je u Zagrebu, 20. srpnja u 94. godini napustio Viktor Žmegač, istaknuti akademik, sveučilišni profesor, germanist, povjesničar književnosti, muzikolog i dugogodišnji suradnik Matice. A onda su - a to će jednom sigurno nekom sociologu biti zanimljivo - posve s informacijom zakazali brojni 'čitani' portali, ne prepoznavajući jamačno u ovoj vijesti potencijal za lajkanje, ali ne i starinski Facebook, na kojem se dalo naći i ovakvih statusa: »Posljednji pozdrav velikom Profesoru, jednom od najboljih, najfinijih, najmudrijih, najobrazovanijih ljudi koje sam imala čast poznavati.« Nije, doduše, to bilo masovno oprاشtanje, s istinskim intelektualcima to ne bude tako, ali jest bilo dirljivo čitati kako će ga se njegov poklonici sjecati po eruditiskim knjigama, možda ponajprije i ponajviše po njegovu kapitalnom djelu »Od Bacha do Bauhausa«.

Viktor Žmegač bio je jedan od onih intelektualaca u čije se misli i prosudbe vjerovalo, čovjek od autoriteta u zemlji kojoj kronično nedostaje i autoriteta i uzora, veliki stvaralač, veliki radnik. Pobrojati sve vrijedno što je radio i uradio čini se nemoguće. Kako uopće išta dostojno velikana napisati? Jeden od načina je krenuti faktografski, ili slijediti priopćenje Matice Hrvatske.

Profesor njemačke književnosti

Viktor Žmegač rođen je 21. ožujka 1929. u Slatini, gdje je završio osnovnu školu. Gimnaziju je pohađao u Virovitici i Osijeku. Studij germanistike i jugoslavistike završio

Viktor Žmegač (1929. - 2022.)

PIXSELL

je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a germanistiku i muzikologiju studirao je u Göttingenu.

Doktorat znanosti stekao je 1959. temom »Die Musik im Schaffen Thomas Manns« (Glazba u djelu Thomasa Manna). Tema disertacije već na početku Žmegačeva znanstvenoga puta ukazuje na dva područja koja će postati središtem njegova profesionalnog djelovanja i života: književnost i glazbu, ističu iz Matice hrvatske.

Od 1971. do umirovljenja radio je kao profesor njemačke književnosti na Filozofском fakultetu u Zagrebu, a povremeno je gostovao na

stranim sveučilištima u Njemačkoj i Austriji. Od 2002. bio je professor emeritus Sveučilišta u Zagrebu. Od 1992. godine bio je dopisni član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a od 2012. godine redoviti član u Razredu za književnost.

Medunarodni ugled stekao je kao germanist, pišući na hrvatskom i njemačkom jeziku. Iz njegova bogatoga opusa izdvajaju se naslovi koje je objavljivao kod domaćih i stranih izdavača: »Kunst und Wirklichkeit« (Zürich 1969.), »Književno stvaralaštvo i povijest društva« (Zagreb 1976.), »Geschichte der deutschen Literatur

vom 18. Jahrhundert bis zur Gegenwart« (urednik i koautor, 3 sveska, Frankfurt am Main, 1978.–1984., nekoliko izdanja), »Težišta modernizma« (Zagreb 1986.), »Povijesna poetika romana« (Zagreb 1987.), »Der europäische Roman. Geschichte seiner Poetik« (Tübingen 1990.), »Tradition und Innovation. Studien zur deutschen Literatur

Erudicija je širok pojam.

Sam perem rublje i čarape. I to je erudicija

Viktor Žmegač

seit der Jahrhundertwende« (Wien–Köln–Weimar 1993.), »Der historische und der typologische Jude« (Tübingen 1996.), »Duh impresionizma i secesije« (Zagreb 1993.).

Dvije faze

Od 1998. Viktor Žmegač postaje autor Matice hrvatske i u posljednjih dvadesetak godina ta mu je izdavačka kuća objavila 11 knjiga, među kojima se ističu »Od Bacha do Bauhausa« (2006.), »Majstori europske glazbe« (2009.), »Prošlost i budućnost 20. stoljeća« (2010.), »Strast i konstruktivizam duha. Temeljni umjetnički pokreti 20. stoljeća« (2014.), »Četiri europske grada« (2017.), »Portreti gradova« (2019.) te prije nekoliko mjeseci objavljena knjiga »Vrhunski europski roman« (2021.). Trenutno je radio na dovršetku nove knjige koja je trebala biti objavljena početkom sljedeće godine, pod radnim nazivom »Kulturološki kvartet«, napominju iz Matice.

Opus Viktorija Žmegača uobičajeno se dijeli na dvije faze: ranu književnoznanstvenu i kasnu kulturološku (Dubravka Oračić Tolić). Kako ističu iz Matice, krunom njegova književnoprivjesnog proučavanja smatra se knjiga »Povijesna poetika romana« (treće, prošireno izdanie Matice hrvatske, 2004.), a kapitalnim ostvarenjem kasne faze kulturološko remek-djelo »Od Bacha do Bauhausa«, jedinstvena povijest njemačke kulture, književnosti, glazbe, slikarstva, filma i znanosti, od početaka do danas.

Doba ekstrema

To je jedan način. Drugi je onaj posve osoban, da čovjek posegne za nekom dragom mišlju što ju je Žmegač izrekao, za svojih intervjua recimo, pa da se za nju uhvatiti kao za slamku spasa. Recimo intervju iz

2012. u kojem je našem novinaru Davoru Mandiću, koji ga je intervjuirao u povodu izlaska knjige »Filozofija nogomet«, rekao i ovo: »Živimo u doba ekstrema. S jedne strane je vrhunski nogomet, nešto što s pravom privlači toliko ljudi – pa i ja sam među njima – a s druge amaterizam. Postoji velik jaz između vrhunskog nogomet, koji je po svojoj naravi profesionalan (jer ne možete sjediti osam sati u uredu po onda trenirati i još igrati utakmice) i stare ideje o sportu. Kant je definirao, ne znajući, naravno, ništa o nogometu, estetske vrijednosti kao autonomne, nepragmatične. Estetski objekti, kaže Kant – i on je prvi u povijesti estetike koji je tako radikalno formulirao – objekti su bez ikakve pragmatične namjene, one su vrijednost po sebi. I iz te Kantove teze je u 19. stoljeću stvorena ona slavna l'art pour l'art. A prvi sport je kreiran baš kao larpurlartistička djelatnost. Ovo danas, rasprodani stadioni, milijarde koje se vrte i igrači koji se kupuju, sasvim je nešto drugo. Već ta kategorija kupovanja s izvornim sportom nema nikakve veze. Igrači su samo roba vrhunske vrijednosti«, kazao je tad Žmegač.

Ili se vredji spomenuti njegova razgovora s Dobroslavom Silobrčićem od prije dvije godine u kojem s velikom nježnošću govori o svojoj ranije preminuloj supruzi Cvjeti, sjećajući se i dugih noćnih šetnji poslije večere, i malog fotografskog aparata što ga je uvijek imala pri ruci za njihovih putovanja. Otud, baš iz tog razgovora, i ona Žmegačeva mudra rečenica: »Erudicija je širok pojam. Sam perem rublje i čarape. I to je erudicija.«

Ispraćaj akademika Viktora Žmegača bit će u krugu obitelji.

IN MEMORIAM VIKTOR ŽMEGAČ (1929. - 2022.)

Bio je erudit i poliglot te kultna figura nove generacije germanista

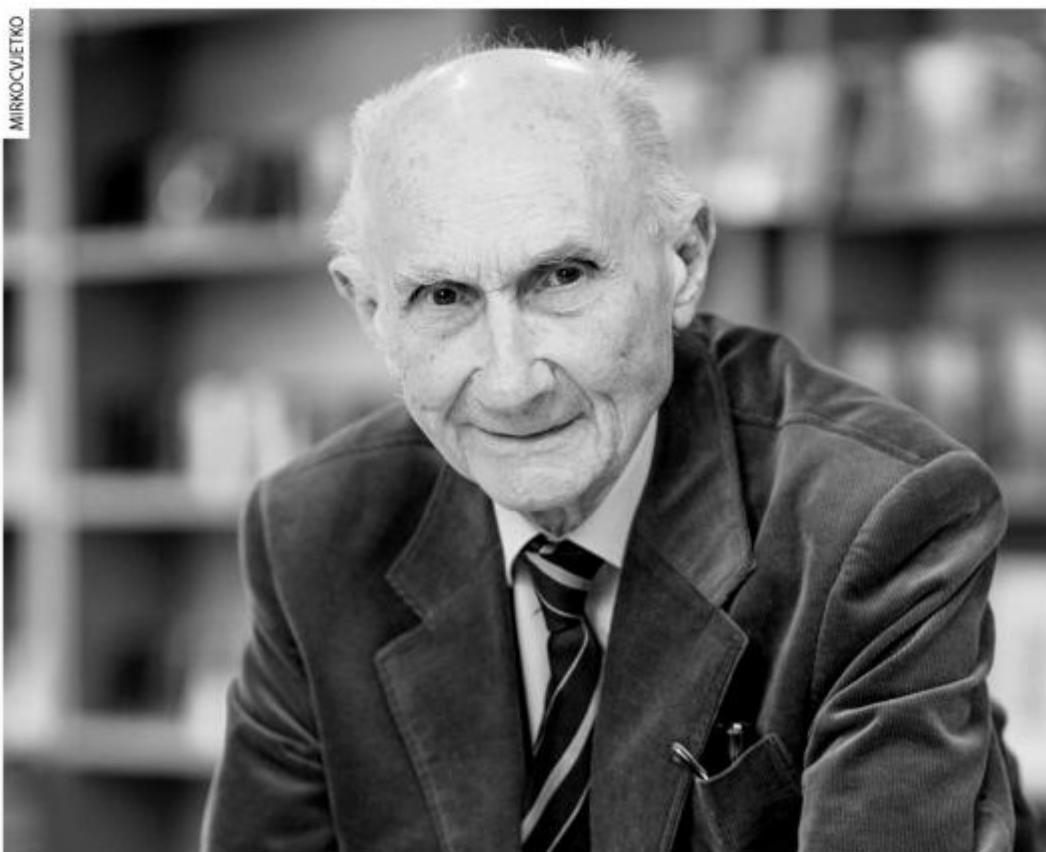
Njegovim odlaskom završava jedna epoha, a u hrvatskoj i europskoj kulturi ostaje praznina koja se neće moći nadoknaditi

Tanja KVORKA

UZagrebu 20. srpnja u 94. godini napustio nas je Viktor Žmegač, istaknuti akademik, sveučilišni profesor, germanist, povjesničar književnosti, muzikolog i dugogodišnji suradnik Matice hrvatske.

Viktor Žmegač rođen je 21. ožujka 1929. u Slatini, gdje je završio osnovnu školu. Gimnaziju je počeo u Virovitici i Osijeku. Studij germanistike i jugoslavistike završio je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a germanistiku i muzikologiju studirao je u Göttingenu.

Doktorat znanosti stekao je 1959. s temom "Die Musik im Schaffen Thomas Manns" ("Glazba u djelu Thomasa Manna"). Tema disertacije već na početku Žmegačeva znanstvenoga puta upozorava na dva područja koja će postati središtem njegova profesionalnog djelovanja i života: književnost i glazbu. Od 1971. do umirovljenja radio je kao profesor

Roden na isti dan kao i Johann Sebastian Bach, skladatelj kojega je najviše volio

njemačke književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a povremeno je gostovao na stranim sveučilištima u Njemačkoj i Austriji. Od 2002. bio je profesor emeritus Sveučilišta u Zagrebu.

Međunarodni ugled stekao je kao germanist, pišući na hrvatskom i njemačkom jeziku. Iz njegova bogatoga opusa izdvajaju se sljedeći naslovi koje je objavljivao kod domaćih i stranih izdavača: "Kunst und Wirklichkeit" (Zürich 1969.), "Književno stvaralaštvo i povijest društva" (Zagreb 1976.), "Geschichte der deutschen Literatur vom 18. Jahrhundert bis zur Gegenwart" (urednik i koautor, 3. sveska, Frankfurt am Main, 1978.-1984., nekoliko izdanja), "Težišta modernizma" (Zagreb 1986.), "Povjesna poetika romana" (Zagreb 1987.), "Der europäische Roman. Geschichte seiner Poetik" (Tübingen 1990.), "Tradition und Innovation. Studien zur deutschen Literatur seit der Jahrhun-

dertwende" (Wien-Köln-Weimar 1993.), "Der historische und der typologische Jude" (Tübingen 1996.) i "Duh impresionizma i secesije" (Zagreb 1993.).

Od 1998. godine Viktor Žmegač postaje autor Matice hrvatske i u posljednjih dvadesetak godina ta je izdavačka kuća bila njegov po-vlašteni nakladnik kod kojega je objavio 11 knjiga. Među njima se ističu: "Od Bacha do Bauhausa" (2006.), "Majstori europske glazbe" (2009.), "Prošlost i budućnost 20. stoljeća" (2010.), "Strast

i konstruktivizam duha. Temeljni umjetnički pokreti 20. stoljeća" (2014.), "Četiri europska grada" (2017.), "Portreti gradova" (2019.) te prije nekoliko mjeseci objavljena knjiga "Vrhunski europski roman" (2021.). Trenutno je radio na dovršetku nove knjige koja je trebala biti objavljena početkom sljedeće godine, pod radnim nazivom "Kulturološki kvartet".

Opus Viktora Žmegača uobičajeno se dijeli na dvije faze: ranu književnoznanstvenu i kasnu

kulturološku (Dubravka Oračić Tolić). Krunom njegova književnopovijesnog proučavanja smatra se knjiga "Povjesna poetika romana" (treće, prošireno izdanie Matice hrvatske, 2004.), a kapitalnim ostvarenjem kasne faze kulturološko remek-djelo "Od Bacha do Bauhaha, jedinstvena povijest njemačke kulture, književnosti, glazbe, slikarstva, filma i znanosti, od početaka do danas".

Roden na isti dan kao i Johann Sebastian Bach, skladatelj kojega je najviše volio, Viktor Žmegač bio je erudit i poliglot široke humanističke naobrazbe, homo universalis kozmopolitskoga kova. Njemački povjesničar književnosti Dieter Borchmayer istaknuo je da je Viktor Žmegač bio kulturna figura nove generacije germanista i napisao da je utjelovljavao "tip univerzalnog znanstvenika kakav sve više nestaje u vremenima specijalističkoga znanstvenoga rada". Njegovim odlaskom završava jedna epoha, a u hrvatskoj i europskoj kulturi ostaje praznina koja se neće moći nadoknaditi. Njegove brojne knjige pak pozivaju nas da ih ponovno pročitamo i poslušamo što nam je imao za reći. ■

BROJNE NAGRADA U HRVATSKOJ I INOZEMSTVU

Dobitnik je brojnih hrvatskih i nagrada: Nagrade Grada Zagreba 1977. i 1998., Nazorove nagrade 1987., Nagrade Krležina fonda 1990. i 2007., Gundolfove nagrade za germanistiku Akademije za jezik i književnost SR Njemačke 1987., Herderove nagrade zaklade HSV i Sveučilišta u Beču 1993., znanstvene nagrade zaklade Alexander von Humboldt 1993., i nagrade "Europski krug" Hrvatskog vijeća europskog pokreta 1996. Dobitnik je Državne nagrade za životno djelo 2000., Strossmayerove nagrade (zajedno s Nikolom Batušićem i Zoranom Kravarom) 2002., Nazorove nagrade za životno djelo 2004., nagrade MH za znanost "Oton Kučera" i nagrade HAZU "J.J. Strossmayer" 2006., nagrade Pulskog sajma knjiga "Kiklop" 2007., 2009., 2010. i 2011., nagrade Bavarske akademije umjetnosti 2009. i nagrade "Josip Andreis" HDS-a. Odlikovan je Velikim križem za zasluge SR Njemačke 1988.

VIKTOR ŽMEGAČ Preminuo akademik, sveučilišni profesor, germanist, povjesničar književnosti, muzikolog

Odlazak čovjeka iznimnog znanja, inteligencije i smisla za humor

Doktorat znanosti Viktor Žmegač stekao je 1959. s temom "Die Musik im Schaffen Thomas Manns" (Glazba u djelu Thomasa Manna). Tema disertacije već na početku Žmegačeva znanstvenoga puta ukazuje na dva područja koja će postati središtem njegova profesionalnog djelovanja i života: književnost i glazbu, ističu iz Matice hrvatske. • Kao česti gost pulskog Sajma knjige, Žmegač je ljubitelje pisane riječi očaravao svojim iznimnim znanjem, inteligencijom i humorom

Viktor Žmegač, akademik, sveučilišni profesor, germanist, povjesničar književnosti, muzikolog i dugogodišnji suradnik Matice hrvatske, umro je u Zagrebu 20. srpnja u 94. godini.

Česti gost pulskog Sajma knjige, Žmegač je ljubitelje pisane riječi očaravao svojim iznimnim znanjem, inteligencijom i humorom.

Virtuzozno prevodenje

Naime, tijekom svog gostovanja 2010. godine u Puli kazao je da voli smijeh i humor, odnosno sve načine izražavanja emocija.

- Pojam humora je jako rastezljiv, a kako je rekao veliki Čehov, u književnosti su za humor potrebna dva čimbenika, čitatelj i pisac, kao što je to i u svakoj drugoj situaciji - onaj koji daje i onaj koji prima. Rašplakati čovjeka je lakše nego li nasmijati ga. Smijeh nije tako

Nenad Lazićević

Viktor Žmegač (1929. - 2022.)

laka pojавa, smijeh je delikatna stvar, a općenito, sve su te emocije specifične, rekao je Žmegač te 2010. godine na Sajmu knjige u Puli.

Tijekom razgovora s tadašnjim voditeljem sajamskog programa Doručak s autorom Vojom Šiljkom, osvrnuo se i na problematiku prevodenja re-

kavši da mu je dosadno prevestiti vlastita djela, dok prevodeće općenito nije dosadno, već je virtuzozno.

Dovršavao knjigu

Viktor Žmegač rođen je 21. ožujka 1929. u Slatini. Studij germanistike i jugoslavistike završio je na Filozofском fa-

ti središtem njegova profesionalnog djelovanja i života: književnost i glazbu, ističu iz Matice hrvatske.

Od 1971. do umirovljenja radio je kao profesor njemačke književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a povremeno je gostovao na stranim sveučilištima u Njemačkoj i Austriji. Od 2002. bio je professor emeritus Sveučilišta u Zagrebu. Od 1992. bio je dopisni član HAZU-a, a od 2012. redoviti član u Razredu za književnost. Međunarodni ugled stekao je kao germanist, pišući na hrvatskom i njemačkom jeziku.

Od 1998. Viktor Žmegač postaje autor Matice hrvatske i u posljednjih dvadesetak godina ta mu je izdavačka kuća objavila 11 knjiga. Prije smrti je radio na dovršetku nove knjige koja je trebala biti objavljena početkom sljedeće godine, pod radnim nazivom "Kulturološki kvartet", napominju iz Matice.

Ministrica kulture i medija Nina Obuljen Koržinek uputila je izraze sućuti u povodu smrti akademika Viktora Žmegača, istaknuvši da je "prostor što ga je zauzimao u hrvatskoj kulturi, znanosti o književnosti i javnom životu toliko velik da za njim ostaje golema praznina".

"Napustio nas je jedan od posljednjih velikih hrvatskih polihistora, germanist svjetskoga glasa, eseist, povjesničar kulture, čovjek koji se suvereno kreata različitim područjima književne znanosti, umjetnosti i kulturologije. Znanstvenik iznimno širokih interesa, golema sintetičkog znanja i nemjerljivih duhovnih i intelektualnih kapaciteta, Žmegač je već za života osigurao kulturno mjesto u hrvatskom kulturnom i javnom prostoru"

**Nina Obuljen
Koržinek,
ministrica
kulture i medija**

kultetu Sveučilišta u Zagrebu, a germanistiku i muzikologiju studirao je u Göttingenu. Doktorat znanosti stekao je 1959. s temom "Die Musik im Schaffen Thomas Manns" (Glazba u djelu Thomasa Manna). Tema disertacije već na početku Žmegačeva znanstvenoga puta ukazuje na dva područja koja će posta-

Priredila V. BEGIĆ/Hina

Evidencijski broj / Article ID: 20150067

Vrsta novine / Frequency: Dnevna

Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska

Rubrika / Section:

► DR. VIKTOR ŽMEGAČ 1929. - 2022.

PREMINUO JE VELIKI AKADEMIK, ERUDIT I POLIGLOT

Piše: ANAMARIJA BURAZER

Istaknuti akademik, sveučilišni profesor, germanist, povjesničar književnosti, muzikolog i dugogodišnji suradnik Matice hrvatske Viktor Žmegač zauvijek je zaspao u 94. godini u Zagrebu.

- U Slatini sam proveo divno djetinjstvo, sve do one zločudne 1941. godine. S njom je djetinjstvo zauvijek pošlo u nepovrat... Ljudi su prije gotovo stotinjak godina bili upućeni na susjede, na druženje. Paradoksno bi se moglo reći da je bilo više vremena nego danas. Djeca su se igrala 'lovice', 'sakrivača' ili 'gdje se bruse škariće'. Danas ljudi, pa i djeca, bulje u elektroničke naprave - opisao je za *lcv.hr* prije četiri mjeseca svoje odrastanje u Slatini, u kojoj je rođen 21. ožujka 1929.

Ondje je završio osnovnu školu. Svoje gimnazisko obrazovanje nastavio u Virovitici i Osijeku te bio jedan od daka koji su u školu putovali vlakom pa je rekao: "Naporno je bilo, osobito zimi. U vlaku je bilo toliko hladno da su nam zubi udarali poput kastanjeta". Studij germanistike i jugoslavistike završio je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a germanistiku i muzikologiju studirao je u Göttingenu.

Glazba je bila njegova druga ljubav. Majka i baka su ga učile svirati klavir, a on je nedjeljne sate provodio uz radio i Bacha, Mozarta, Beethovenu (prvi susret: Sedma simfonija), a volio je i romantičare, od Schuberta do Brahma i Dvořáka. Stoga ne čudi da je upravo doktorirao 1959. s temom "Die Musik im Schaffen Thomas Manns" (Glazba u djelu Thomasa Manna). Tema disertacije već na početku Žmegačeva znanstvenog puta upućuje na dva područja koja će postati središtem njegova profesionalnog djelovanja i života: književnost i glazbu. Od 1971. do umirovljenja radio je kao profesor njemačke književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a povremeno je gostovao na stranim sveučilištima u Njemačkoj i Austriji. Od 2002. bio je professor emeritus Sveučilišta u Zagrebu. Dobitnik je brojnih nagrada. ■

Uломak iz eseja 'Vizije o Europi'

Dok su u prošlosti o europskoj ideji razmišljali pretežno pjesnici i filozofi, u posljednjih pedesetak godina zastupali su teoriju i praksu zblžavanja gotovo isključivo političari. Kod paradigmatskih filozofa 20. stoljeća, među kojima je najviše Nijemaca i Francuza, od Heideggera i Bergsona do Adorna i Foucaulta, razmišljanja o budućnosti kontinenta jedva su zastupljena.

Stoga treba istaknuti da je u prvoj godini 21. stoljeća Jürgen Habermas objavio raspravu u kojoj se založio za to da se tema ne prepusti samo oscilacijama političke prakse. Zatečeno stanje sažeо je u svojem tekstu "Treba li Europskoj uniji ustav?" (u zbirci eseja *Zeitdiagnosen*, 2003.) ovako:

"Članice EU naveliko su zadržale, svaka pojedinačno, svoje ovlasti, ne samo na području kulture i naobrazbe, nego i u financijskoj, gospodarskoj i socijalnoj politici. No svoj novčani suverenitet prenijeli su na Središnju banku, od koje se očekuje politička neutralnost, pa su tako ispustili iz ruke važnu polugu intervencije. Pošto je monetarna unija zaokružila gospodarski proces integracije, raste potreba za usklajivanjem pojedinih političkih poteza na mnogim područjima. Nacionalne države imaju različite pravne tradicije, socijalnopolitička uređenja te nekorporativne sporazume i carinske sustave. Stoga one reagiraju na raznovrsne načine, tako da interferencija nuspojava često djeluje kontraproduktivno. (...) Raskorak između uznapredovale gospodarske i hramljajuće politike integracije mogla bi se nadvladati politikom koja bi vodila prema višem stupnju političkih aktivnosti koje bi hvatale korak s dereguliranim tržištima. Stoga gledišta može se europski projekt shva-

titi kao zajednički pokušaj nacionalnih vlasti da u Bruxellesu sebi vrati nešto od intervencijske moći koju je svaka pojedina kod kuće izgubila. Sadašnje stanje tako

vidi Lionel Jospin, koji za područje eura zahtijeva posebnu gospodarsku vladu, a za budućnost i usklajivanje ukupnog operiranja poduzetništva." (preveo V.Ž.) Važno je napomenuti da Habermas u svojem eseju još jednom navodi riječi tadašnjeg francuskog premijera Jospina, također s odobravanjem. Premijer je u jednom govoru, iz svibnja 2001. godine, upozorio na to da je velika politička agenda Unije bila prepuna aktualnih gospodarskih pitanja. Ta su pitanja bitna, ali nisu jedina. Bilo bi nepovoljno kad bismo

Europu shvatili samo kao tlo za uređenje ekonomskih odnosa, kao tržišni blok koji je spremam suprotstaviti se Americi, Kini i Japanu. Francuz i Nijemac suglasni su u tome da je Europa u mnogočemu nenadmašiva upravo u znaku kulturnih vrijednosti te pravnih i socijalnih tekovina.

Nije teško prihvati taj apel na europsku kulturnu svijest i duhovnu tradiciju, koja je trajno utemeljena u grčkom, židovskom, rimskom, renesansnom i prosvjetiteljskom naslijedu. Razumljivo, i djelotvorna gospodarska organizacija Unije (pogotovo u godinama daljnjega proširenja) sigurno je jedno od obilježja novih tendencija na kontinentu, no ekonomska pitanja nisu svojstvena samo Europi. Specifična mogu biti samo pojedina rješenja. Posve singularno je, međutim, europsko višeglasje u susretu nacionalnih kultura, polifonija koja stvara koliko bogatstva, toliko i zajedništva. Bez njegovanja kulturne baštine ne bi bila osiromašena samo Europa, bio bi zakinut i cijeli svijet.

DRAGI PROFESORE, SRETNA VAM

U Zagrebu je u 94. godini preminuo germanist i akademik Viktor Žmegač

 BORIS PERIĆ

Uzemljici, u kojoj je, kako se to danas lijepo vidi na gotovo svakom privatnom i javnom koraku, obrazovanje kao poželjna vrijednost dostiglo zavidno najniže granice, bila je, usudio bih se reći, prava utjeha poznavati eruditu kakav je bio akademik Viktor Žmegač, međunarodno renomirani germanist, književni teoretičar i povjesničar, muzikolog i nadasve plodon autor, čije su se knjige, tematski poredane od povijesti njemačke književnosti, preko literarnih, glazbenih i likovnih ogledala, pa sve do krajnje dragocjenih uvjeta u bogatu riznicu europskog duha i našeg današnjeg odnosa spram njega, s podjednakim zanimanjem čitale u nas, ali i onkraj naših granica, dobrim dijelom još uvijek i kao obavezna sveučilišna literatura.

Činjenica da je neka od svojih najpoznatijih djela napisao u blago rečeno poznim godinama (Viktor Žmegač rođen je 21. ožujka 1929. u Slatini) vitalnog profesora, koji je, uzgred, godinama aktivno igrao i stolni tenis, nije, međutim, priječila da se u svom literarnom radu na lucidan i ležeran način ne posveti i temama što bismo ih na prvi pogled teško smjestili među stereotipe akademskog diskursa, o čemu, primjerice, svjedoče njegovi poznati, pomalo autobiografski intonirani "SMS eseji" ili, pak, zbirka eseja "Filozof igra nogomet". Jer sve je to ipak dio duha epohe, koji se, na što nas naposljetku upozoravaju druge i Žmegačeve knjige, može sagledavati kroz drukčije, nerijetko i neočekivane prizme. Uostalom, kako je i sam u intervjuima rado naglašavao, "odležana misaona roba nije pokvarljiva".

Član više akademija

Akademsku karijeru Viktora Žmegača možemo ovdje navesti samo u bitnim natuknicama, kao što nam neće biti moguće ni da se dotaknemo baš svih njegovih knjiga. Na Filozofском fakultetu Sveučilišta u Zagrebu Žmegač je 1952. završio studij germanistike i kroatistike (tada jugoslavistike), a germanistiku i muzikologiju studirao je pedesetih godina još i u njemačkom Göttingenu. Doktorat na temu utjecaja glazbe na stvaralaštvo Thomase Manna stekao je 1959., a od 1971. do umirovljenja 1999. radio je na zagrebačkom Filozofском fakultetu kao redovni profesor njemačke književnosti, a od 2002. bio je emeritiran profesor zagrebačkog sveučilišta. 2012. izabran je u HAZU, a uz to je bio i član Saska akademije znanosti, te znanstvenog društva Academia Europaea u Londonu. O brojnim domaćim i inozemnim nagradama (Nagrada Bavarske akademije umjetnosti, Veliki križ za zasluge SRNJ, Nagrada Grada Zagreba, Herderova nagrada, Nagrada HAZU "Josip Juraj Strossmayer", Kiklop i mnoge druge) koje je tijekom karijere primio za svoj rad da se i ne govori.

Ono što me je kod akademika Žmegača, još kao studenta germanistike, a uz to, dakako, i čitatelja njegovih knjiga, osobno oduvijek najviše fasciniralo, jest - uz enciklopedističku erudiciju, što će mu je spremno attestirati svaki poznavalač njegova pozamašnog opusa - profesorska vještina da silnu masu povijesne fotografije, koja se nemilice pretiče i pretapa u tkivu njegovih knjiga, kad zatreba u hipu pronicljivo utisne u trenutak sadašnjosti, ako ne i u projekciju budućnosti. Naposljeku, njegovim lucidnim konstatacijama putem "bijednici sudjeluju u tjeskobi, ali ne participiraju u luksuzu" ili "slike i priče nadzivjet će banke, za to će se pobrinuti bankari sami" teško da i u ovom trenutku treba nešto dodavati.

S druge strane zlata je vrijedno i njegovo inzistiranje na naoko nebitnim detaljima, u kojima se nerijetko kriju ključevi za razumijevanje velikih književnih djela. Kako na njegovim ispitima ti napuci za "dubinsko"

Doktorat o utjecaju glazbe na stvaralaštvo Thomase Manna stekao je 1959., a do mirovine radio na Filozofском fakultetu u Zagrebu

THOMAS MANN
JEDNA OD STALNIH ŽMEGAČEVIH TEMA

Rekli su o Viktoru Žmegaču

VELIMIR NEIDHARDT
PREDSJEDNIK HAZU

Smrt Viktora Žmegača je stoljetno kulturni šok

● "Smrt Viktora Žmegača je stoljetno kulturni šok. To je čovjek koji je bio poseban u povijesti naše kulture novijeg doba. Učinio je znanost i umjetnost komplementarnima. Znanstveno je obradivao umjetnost, a umjetnički je razgovarao o znanosti. On je bio vrhunac europske misli. Spajao je Bacha i Bauhaus, pronalazio uzorke i objašnjavao ih. Studirao je kroatistiku i germanistiku, ali i muzikologiju u Njemačkoj. Već 1959. je bio doktor znanosti. Imao je međunarodni ugled. Bio je nosilac kulture te simbol za uglađenost, znanstveno i umjetničko poštenje i etičnost. Sve je manje ljudi tog kova. Osim kod nas, i u Njemačkoj je bio vodeći um, za proučavanje književnosti. Sjećam se njegove reakcije na velike poplave u Njemačkoj i Češkoj. Bio je jako potresen, govorio je kako kulturu treba zaštiti velikim zidovima i nasipima. Sve u svemu, u Akademiji smo uživali u njegovim dolascima, komentarima koji su obično bili kratki ali duboki. I kao čovjek je bio bez presedana. Ljubazan kakvi su samo iznimno veliki ljudi." □

PAVAO PAVLIČIĆ
TAJNIK RAZREDA ZA KNJIŽEVNOST HAZU

Njegove knjige treba čitati više puta i dobro ih razumjeti

● "Kad pričamo o profesoru Žmegaču, obično ga najprije spomenemo upravo tako - kao profesora. S jedne strane, bio je sjajan sveučilišni nastavnik, a s druge je donio generalnoj zajednici brojne uvide i znanja. Posebno mi je impresivno u posljednje vrijeme bilo to što je i u zrelim godinama pisao mnogo i dobro. Utoliko može biti primjer svim mlađim znanstvenicima i piscima. I prije je bio produktivan na tome polju, no posljednjih je deset godina pronašao neke nove teme. Osobito su mi zanimljive njegove knjige o gradovima. I to što je pod zadnje uveo i memoarsku dimenziju u svoje tekstove. Pisao je o djetinjstvu i mladosti u Đurđenovcu, Slatini, Osijeku... To je odlična proza, ali i vrijedan dokument vremena. Sve u svemu, od profesora smo naučili puno, a još uvijek ćemo učiti. Njegove knjige treba čitati više puta i dobro ih razumjeti. U tome smislu možemo barem malo nadomjestiti njegov odlazak." □

SVJETLAN LACKO VIDULIĆ
PISAC I PROFESOR NA GERMANISTICI

Svaki razgovor s njim postao bi panorama europskog znanja

● "Radi se o čovjeku koji je bio izniman na toliko puno područja. Upoznao sam ga kao profesora i već tada me zadivio nevjerojatnom erudicijom i živošću kojom je povozivao područja svojega znanja. Žonglirao je činjenicama i informacijama. Kasnijih sam mu dana bio asistent, pa onda i docent. Vodili smo brojne razgovore, bili su uvijek intenzivni i plodni. Uvijek je bio spreman razgovarati, bile su to priče koje su imale nevjerojatnu širinu. Svaka izmjena rječi s njim pretvorila bi se u panoramu europskog, ali i ljudskog znanja. Kada sam čuo da je umro, bacio sam se na čitanje nekih njegovih članaka. Fascinira me kako je čovjek s jednom glavom i jednim mozgom imao nevjerojatno pamćenje, ali i čudnovatou moć da zorno sintetizira ono što je znao. Spajao je znanja iz različitih područja na način koji je bio svojstven samo njemu. Možda grijesim, no mislim da u Hrvatskoj više ne postoji nitko tko može povezivati činjenice na način kako je to činio on, pri čemu se posebno osvrćem na njegov rad iz područja germanistike. Bio je jedan na njih milijun." □

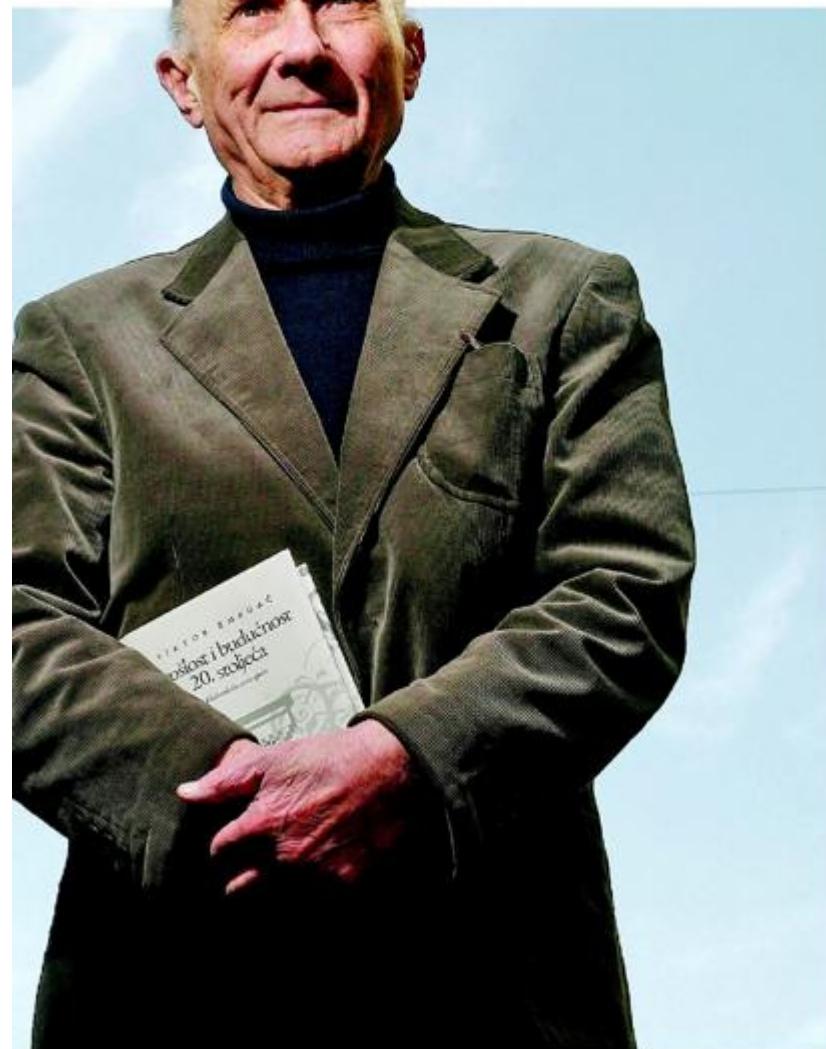
MIRO GAVRAN
PISAC I PREDSJEDNIK MATICE HRVATSKE

Kod nas je objavio 11 knjiga, a prije šest dana i zadnji tekst

● "U notesu sam imao zabilježeno da ga danas nakon doručka nazovem. Netom prije toga stigla mi je tužna vijest. Vijest o odlasku poštovanog akademika Viktora Žmegača u Matici hrvatskoj istinski nas je rastuzila. Bio je naš autor, vrsni poznavatelj hrvatske, njemačke i europske književnosti. U Matici hrvatskoj objavio je čak 11 knjiga, a među njima i posljednju 'Vrhunski europski romani', koja je izšla samo nekoliko dana prije Božića 2021. Posljednji svoj tekst 'Simbolički likovi europske književnosti' publicirao je šest dana prije smrti Matičinu dvotjedniku Vjenac. Proljetos smo s njime dogovorili objaviti mu i knjigu na kojoj je proteklih mjeseci radio i kojoj se istinski veselio. Nadamo se da ćemo taj dug ispuniti jer nas je akademik Žmegač svojim znanstvenim i književnim djelom trajno zaduzio. Voljeli smo ga i kao suradnika i kao osobu ugodnu za razgovor. Akademik Žmegač imao je brojne poklonike i među književnim značilima i među općom javnosti. Za utjehu nam ostaju njegova neponovljiva djela." □

M VJEĆNOST

čitanje studentu ne bi baš svaki put poslužili na čast, ja u svakom slučaju nikada više neću zaboraviti prvu rečenicu Mannova "Čarobnog brijeza": "Jedan običan mladić putovao je usred ljeta iz svog rodnog Hamburga u mjesto Davos u kantonu Graubünden." I nikako mi nije žao što je pamtim, ali ne bih sad budućim čitateljima profesorovih knjiga, kojih će sva-kako biti, kvario zadovoljstvo. Kao ni objašnjavanjem zašto Thomas Buddenbrook prijelomnom egzistencijalnom trenutku čita Schopenhauera, a mladi Hans Castorp "Oceanske parobrode". O "Doktoru Faustusu" da i ne govorimo.

Studije o Krleži

Sasvim osobno smatram i da bi mi danas bio neoprostiv grijeh ne spomenuti da sam, radeći na njemačkom prijevodu Krležinih "Balada Petrice Krležine", najtičešnje su-radivao upravo s njim, koji, za razliku od mnogih zabrinutih dobronamjernika, nije dijelio mišljenje da je prijevod tog "neprevedivog djela" baš sa-svim nemoguć, pa koristim priliku da mu još jedanput, makar i posthumno, zahvalim na bodrenju. A ujedno i da podsjetim na odlične i veoma inspirativne "Krležine europske obzore", što ih je Žmegač prvi put objavio još davne 1986., zbirku komparatičkih studija, bez kojih bi o Krležinu djelu, pa tako i o Baladama, danas štošta bitno ostalo neizrečeno.

Smještanje Krleže u europski du-hovni kontekst nezamislivo je bez Be-ča, čijoj je moderni Žmegač također posvetio jednu, usudio bih se reći, na-

ma ovdašnjima i današnjima prijeko potrebnu studiju. Ništa manje u potrazi za vlastitim europskim identitetom nećemo profitirati ni od Žme-gačeva "Četiri europska grada" (Beč, Berlin, Prag, Pariz). Isplativost kul-ture prema poetici turističkog vodiča vodi nas, pak, u sprezi s akutnim pro-blemima visokog obrazovanja do još jedne zanimljive opservacije, što ju je akademik Žmegač svojedobno lu-cidno iznio, osvrćući se na Bolonjsku reformu: "Bolonja je brokerska izmi-sljotina, prema kojoj se obrazovni su-stav mora organizirati tako da bude u potpunosti podvrgnut pragmatiči kapitala."

Na kraju, nikako ne bi bilo korek-tno završiti ovo prisjećanje na bogato i plodno stvaralaštvo Viktora Žme-gača, a ne spomenuti i njegovu epo-halnu, višestruko nagradenu povijest njemačke kulture "Od Bacha do Ba-uhause" iz 2006., što su je mnogi kri-tičari tada već proglašili knjigom de-setjeća. Uistinu, čovjek ne mora biti germanist da uživa u sretnom spoju pripovjedne lakoće i intelektualne dubine s kojim nas je Žmegač suvereno i nenametljivo poveo u šetnju kroz silna stoljeća jedne od najvećih kulturnih povijesti Europe, ali glatko može biti i Nijemac, pa da svejedno osjeti isti taj užitak, što ga onomad zapljasnu iz neke tamno Hrvatske.

Akademik Viktor Žmegač premi-nuo je 20. srpnja 2022. u Zagrebu u dobi od devedeset i tri godine. Nje-govo posljednje djelo "Vrhunski eu-ropski romani. Po mom izboru" ostat će tako trajno svjedočanstvo o go-to vo devedesetogodišnjem citalačkom kontinuitetu, koji bi nam, ne budemo li baš sasvim odustali od čitanja i pi-sanja, i u budućnosti trebao poslužiti kao nepresušan smjerokaz. Odno-sno, njegovim riječima: "Erudicija je širok pojam. Sam perem svoje donje ruklje i čarape."

Pa onda, dragi profesore, sretna Vam vječnost. □

Imao je vještinu da silnu masu povjesne faktografije, kad zatreba, u hipu pronicljivo utisne u trenutak sadašnjosti